

Nina Kokelj

Milovanje

(odlomek iz romana)

Mama se je prestopala po stanovanju in njuni poti sta sestavljali mrežo. Zalila je rože in nekajkrat podrgnila po pohištvu z oranžno cunjo, po slikah in po bakrenem zvonu, ki je ždel v kotu sobe, pod prozorno, prašno zaveso, zvon s številnimi paličicami; cingljale so ob nihanju zraka, kadar so se vrata odprla, zvon iz male trgovine, v kotu ulice, v kotu trgovine, v škatli, h kateri se je v copatih pridrsal škrbast, ostarel prodajalec z vilinskimi lasmi;

– Baker, gospa draga, spominja na kačo, gospodarico Bakrene gore, a kdor jo vidi, mora umreti od hrepenenja? Ste že kdaj hrepeneli?

Razklenil je široka usta, kimnil je, zastrigel z ušesi.

– *Ušesa ti štrlijo, ti stari vrag!*

si je mislila ona, še mlado dekle, z navitimi lasmi, *hrepenela je, še preveč.*

Hrepeni še zdaj, ko križari po stanovanju s cunjo za brisanje prahu in se ji pod nogami mota otrok,

ki nalašč niha z vrati, da se iz kota oglašajo cingljanje; obešala je perilo in Riva se je zvijala ob ograji, prestopala se je v nogavicah, mama pa se je gibala po svoje, Riva je lazila za njo, s kupom prtljage na ramenih; v ovoju so bili srajce in očetova skripta; mama je zastala ob oknu, se odlepila od njega, otrok je capljal za njo; odprla je moževo omaro, kjer so spodaj na obešalnikih visele obleke, od katerih je puhtelo po pisarnah, nad njimi polica; šibila se je od kovancev, kuvert, fotografij, tipkopisov, na roko napisanih sporočil, računov; med vsem so se vili kravate, pasovi, nered

je bil nepopisen, Riva se je zadržala po podu, zadnjico je imela okroglo, v preširokih hlačah, mama pa se je poglobila v šaro, izvlekla na dan račune, jih ošinila z očmi, nemirno premetala liste, popisane in prazne škatlice ter manšetne gumbе.

Spod šare je izvlekla fotografijo očeta, kako se, obsut s konfeti, s trikotnim zelenim stožcem na glavi, poljublja z neko žensko, oba imata rdeče namazana lica in njegov pogled gori, ona visi na njem ...

– Da bi ga vrag! je bevsknila.

– Pesjan!

Zdelo se ji je, že ves čas, vedela je, odtlej, ko se je rodila Riva, prinesel ji je največji šopek, njegov rjavi obraz se je utapljal v modrini cvetov, ki so plavali po sobi in jih je lovila v roke, oblečena v spalno srajco, takrat se je tudi jokal, ker je Riva imela zlomljeno ključnico in temne, temne oči, pričakala ga je ob oknu, zavita v zavese, dihajoča v steklo, toliko večerov, da se je potem vrnil, v obleki, s kovčkom, s kupom papirjev, s poklapano kravato, da je delal ves večer, je dejal, je delal v resnici, garal je, obul si je škornje in svojeročno prodajal okna, v puloverju, četudi direktor;

brskala je naprej; po žepih oblek, Riva pa je sesala palec in čakala ob njenih kolenih. Mama je pogrela mleko in spravila Rivo spat, nekoliko omotična ji je dejala, da na zaročnih slovesnostih v Fezu mleko pijejo, da bi bilo življenje belo, pa ni belo,

nikoli, zanjo že ne, Riva je potonila v bele rjuhe, s palcem v ustih in odvrženo stekleničko na robu postelje, z zvitim telesom, mama pa ni mogla spati, odluščila je tableto, jo pogoltnila, po smetnjakih so se plazili mački in izginjali v priprtih vratih kolesarnic, kjer so se na črnih kavljih vrtela kolesa, sesala je vogal rjuhe.

– Prekleti moški! Žival, hudoba, konj, merjasec!

Otrok je spal za zaslonom rjave posteljne stranice kakor za špansko steno, s črnimi, poravnanimi lasmi, mama pa je sesala vogal rjuhe in čakala jutra, da bi lahko čakala večera, da bi lahko čakala jutra ...

Naslednji dan je le prhnila, ko ji je Riva prinesla razglednico.

– K vragu pa še to! Naj pisari njej!

Čeprav je vedela, da Nje sploh ni, da je Njih nešteto, da jih je brez števila in vse so mlade in sicer vseh vrst, dehteče, neučakane, ki ga kličejo

po telefonu, Riva pa je vztrajala, obstala je ob njej, moleč ji razglednico, ponesla si jo je k prsim: Očka mi je pisal. Koliko dni še? in jo dvignila nazaj proti materi.

Riva! Danes ti pišem iz enega največjih mest na svetu. To je Šanghaj. Ima enajst milijonov prebivalcev in sedemnajst tisoč trgovin. Mesto leži na obali Rumenege morja in ima tudi šestdeset kilometrov dolgo пристanišče. Ladje iz tega pristanišča pa plujejo v vse dežele sveta. Teh nekaj podatkov ti pišem zato, da si jih boš nekoč zapomnila in tako več vedela o tej deželi, kot sem vedel jaz. Lep pozdrav in veliko poljubčkov. Očka.

Zadovoljna je sedla v fotelj in zajadrala v podobo, najlepšo izmed vseh. V ozadju temnozeleno nebo, kot morsko dno. Na njem mesto, ponoči, s širokimi stavbami, v katerih so bila majhna, rumeno razsvetljena okna, med stavbami visok stolp in na njem okrogla ura. V ospredju zatemnjen, nežen zelen gozd in ob vodi pristanišče, z ladjami, od katerih se kadi svetloba. Cesta z majhnimi svetilkami, od katerih so nekatere rdeče, prepredena s svetlečimi nitkami tramvajskih prog, pa se je vila čez sliko kakor Mlečna cesta.

Otrok je zavzdihnil. Hodil je po razsvetljeni cesti, z očetom, ki mu je na trebuhu počival fotoaparater in je v torbi nosil liste, popisane s svojo čudovito pisavo, nad njima pa je kot kupola stalo modrozeleno nebo. Stal je na palubi ladje, od luči je curljala rumena luč, v kateri so plavale mušice s krili iz papirusa.

Potniki so regljali in večče so se lepile na žarnice. Z očetom sta govorila o svetu in njegovih prebivalcih, o pravici in dobroti. Na visokem zvoniku je bilo, male trgovinice so se odpirale, v njih je vrvelo, prodajalci so ven prinesli stojala s pahljačami in svilenimi oblačilci, v vati večera so ždele ogrlice, oče pa je stal zraven in se prestopal, na kosmatih zapestjih mu je počivala ura, ki je tiktakala in sekunde so jima bile štete, lutke v izložbah so premikale glave, gor in dol, hodila sta naprej, nad njima pročelja hiš in zvonko cingljanje, pogovarjala sta se,

kakor pozneje, ko je on belil, v smešnem klobuku iz časopisnega papirja, plazil se je ob stenah kakor maček, ona pa je ležala na tleh, na goli zeleni žimnici in čebljala, dal ji je denar, da je, povsem samostojno, prestara za voziček pri teti, v katerega je trdovratno tiščala, in stekleničko, ki jo je poželjivo sesala, stekla v trgovino in kupila čokolado, lizala jo je, počasi,

mečkala stanjol papir in se zvijala po žimnici, za kratke hipe zavedajoč se,

da je to otroštvo,

da je to tisto, slutnja česar jo bo krila, ko bo ujela prav nasprotno, ob njej so se valjali listi, knjige, skripta, napisana in natipkana beseda, ki jo je njegov duh že vsrkal, prelel, delno izvrigel, zastavljal ji je uganke, oče, in se ponosen čudil gibkosti njenega intelekta, njegovi radoživosti, vijugastemu sklepanju,

Riva pa je z oboževanjem gledala njegov papirnati klobuk in pokapani kombinezon ter njegove gibe, s katerimi je obsipaval stene, imel je bose noge, z njimi je tacal po tleh, ki so bila zaščitena s časopisnim papirjem, tudi njene noge so bile gole, stegovala jih je v zrak, se metala na hrbet, jih pozorno motrila,

Riva je vznak ležala na fotelju. Mama je, leže na kavču, strmela v zrak. Dvignila se je, nemirno polistala po reviji, vzela je svinčnik, reševala križanko, nato malo podremala. Riva je ves popoldan preležala na fotelju z razglednico v rokah. Zvečer sta gledali televizijo, mama s spodvitimi nogami, slaba volja ji je privzdignila puh nad ustnico. Srkali sta kakav.

Na obisk je prišel Oficir, kakor velikokrat; z mamó sta kramljala v polomljenem jeziku, podajajoč si fraze, ki so švigale med njima kakor jegulje po kalni plitvini.

Pomolil je glavo skozi režo vrat in polglasno trkal na les. Nato je skozi votlino iztegnil roko z vrečko piškotov, ki jih je, priseljenec, živeč samsko življenje, pekel sam in so jih ljudje imeli radi. Njega, Oficirja pa niso opazili. Rad je imel Rivino mamó. Rad jo je imel že prej, ko je bila še sama. Pa se ni mogla odločiti. Tudi ko jo je v nekem hotelu nekega jutra, po noči, v kateri bi si jo mogel vzeti, pa si je ni, ker je bil preobziren, vprašal, ali bi se poročila z njim. Vprašal jo je nad kupom žemelj, in ona, da ne, rad jo je imel še potem, tudi ko je že imela otroka, ki je iz stajice strmel vanj, v njegovo vztrajno naklonjenost, in potem je vzljubil še deklíco, kar tako, oblekico ji je kupil, okorno jo je izbral na otroškem oddelku.

Bil je že rahlo plešast, zajeten, v uniformi in dobrodušen. Riva mu je stekla naproti, se zavihtela nanj v širokem loku in ga poljubila. Hitro je zagrizla v kekse, ki jih ji je podal in so se ji topili v ustih. Obračala jih je z jezikom. Tudi mama mu je prišla naproti in segla sta si v roke,

skoraj. Sedel je v sobo, televizor so ugasili, žalostno je žmurknil s svojim svetlim očesom in večer jim je sedel na kolena. Oficir je prinesel darilo za mamo. Pomežiknila sta si. Odprla sta steklenico vina. Mama ni pila. Riva je kolebala med njima. Uščipnil jo je za podbradek, Oficir, se ji nasmešnil, jo potežkal.

– Ej, deklica, hitro rasteš.

Mama in oficir sta kramljala o gospodarstvu, politiki in zakonolomih. Mama se je ogrnila s haljo in prekrižala noge. Dolila mu je vina in on je odvrzel zgornji del uniforme. Pod njo so zazijale okorne naramnice. Poslušala sta ploščo, ki jo je bil prinesel od doma;

plošča je bila v tujem jeziku in govorila je o dečku, ki si je želel konjev, pa ni vedel, da bodo prvič zahrzali pod njegovim oknom šele tedaj, ko bodo prišli, da mu odpeljejo umrlo mater.

Riva je zaspala na kavču, ob zgornjem robu, zvita v klobčič; z otožnim peketom konj v ušesih. Šli so čez parket, sijajni, odločni, potni.

Pozneje, ko je bila že dekle, se je oficir oglasil še enkrat. Samo še enkrat. Odvrzel je zgornji del uniforme in pod njo so zazijale okorne naramnice. Pripravil je ploščo in prijel smehljajočo se Rivo za pas.

Zaplesala je z ostarelim oficirjem, ki ji je bil nekoč nosil piškote. Strmela je vstran, ker ji je bilo nerodno, da se ji v robu oči zbirajo solze.

Oficir pa je v polomljenem jeziku nadaljeval pripoved o vojaku, ki kuha kave.

– Kav brez števila, eno za drugo, okreten jih nosi na mize, ko zasedamo, za zemljevidi, oviti v cigaretni dim. S stisnjenimi ustnicami stoji za štedilnikom, v predpasniku, voda nekje vre, nekje že usipa kave in tretji del – ... se že kadi iz skodelic, ki nato potujejo na mize ... Samo to zna, vojak obupni. Pokveka. Ampak meni je drag, kljub vsemu. Ničesar drugega ne zna, razen kuhati kavo. Čeljust mu visi navzdol, takole ... Pa on, vama kaj piše?

– Piše, piše.

Mama je vstala in odnesla spečo Rivo, mlasknila je in plosko zanihala v njenem naročju, v posteljo. Iz plošče so še vedno stopali vrani konji, črni. Oficir je nerodno sedel v fotelju, iz njega mu je gledal prijazni, plešasti vrh glave. Razgledoval se je po sobi; sončnik, kavč, likalna miza in na policah nenavadni predmeti, na steni slika iz metuljev; ženska, ki na rami

nosi jerbas, v opankah, razlita v rjave, zemeljske barve in knjige; Življenje v naravi, Umetnost Daljnega vzhoda, Tudi vaš otrok je osebnost. Zakašljaj je, srknil vino.

– V službi, kako je?

Mama se je usedla predenj, znova prekrižala noge, halja se ji je vila ob mečih, kockasti gumbi so zrlji v svet; pomislila je: Moj mož in ženske, neozdravljiva bolezen ...

In odvrnila Oficirju, ko se je zagledal vanjo: Modno revijo pripravljamo. Vsak dan prihajajo manekenke in pomerjajo modele.

Zibale so se po sobi v plaščih s svetlimi gumbi, zelenih, modrih, s podloženimi rameni, hodile mimo miz s kristalnimi posodicami, v katerih so se smehljali v živobarvne papirje zaviti čokoladni bonboni; slikali so jih, one so se ozirale čez rame, lasje so jim valovili, direktor si je beležil, sklonjen nad svoj trebuh v pletenem puloverju.

– ... da in bilanco ...

Oficir se je sklonil in si dolil vina. Vstal je in se sprehodil do polic, na katerih so se podpirale knjige. Potegnil je k sebi Umetnost, jo odprl, se zatopil v sliko.

– Veš, kaj je dejal Courbet? "Preveč jasno vidim, moral bi si iztakniti oko."

– Kako ostro! Da, poznam to jasno videnje. To stanje, ko človeku resnica kakor prejasna slika silovito buta v obraz, da pripira oči, ker vse vidi v natančno začrtanih obrisih. In barve, barve režejo! Rdeča se smeje, se reži, pljuva ...

Oficir se je zazrl vanjo s svojim jantarjevim obrazom. Pogladi je knjigo in jo porinil nazaj med njene vrstnice, te so jo sprejele v jasno določen red medsebojnega podpiranja; gledal je njene členke, prstan z modrim kamnom in ji pripovedoval o prostozidarjih, kjer se mora kandidat za novega člana znebiti kovin, kovancev, prstanov, verižic, ure, tako pokaže, da se ne zmeni za materialne dobrine in konvencije ter hoče spet pridobiti prvotno nedolžnost. Prhnila je: Prvotna nedolžnost! Komu mar zanjo! Več je imaš, teže živiš, v ožjih krogih te stiska življenje!

Pogladila se je po prstanu. Oficir se je smehljajal kakor krap v mreži, ki se obnaša drugače kot ribe, ki skušajo pobegniti, smehljajal se je, srečen,

da je beseda nanesa na občečloveška vprašanja in se sukala okoli njih. Smehljaj se je, ker je vedel, da ona, mama, kljub bevskanju premore precej prvotne nedolžnosti. Njena naivnost je bila v njegovih očeh veliko vredna. Najraje je spregovoril o ljubezni, ki jo je bil sam prejemal in dajal v številnih oblikah, a nikdar v oni, v kateri bi si je želel.

– Ljubezen je popolna mobilizacija, je zaklical in zarožljajal s čeljustjo.

Vedel je tudi, da se bo Rivina mati nekoč v prihodnosti morala spoprijeti s poslednjo metamorfozo močeve kronične nezvestobe – z ljubeznijo, kakršna koli že bo. In že vnaprej ji je ponujal vse, kar je premogel, da bi se v zameno imel česa spominjati, česar koli iz mesta svojega službovanja.

Mama se je smehljala. Bila je očarljiva mešanica človekoljubnosti in nekakšne svoje verzije odljudnosti; Oficir je bil pravzaprav njen edini prijatelj.

Bil je človek, topo nesrečen v svojem poklicu, obračajoč se k prijateljstvu, razbiranju resnic, okoren v vojaških hlačah ... in skromni piškoti, ki jih je pekel, posode, ki jih je pomival, sključen nad lijakom. In Rivina mama, ki mu je prihajala naproti s svojo plemenitostjo, muhasto ljubeznivostjo, rahlo utrujenostjo. Ki je sedela predenj, s prstanom nezvestega moža na rokah, pozabila je na Rivo, ki ga je gledala od strani; pred njim sedi in ga sprejema, poslušaj ga, grizlja piškote in iz njenih rjavih oči se mu ne nasmehne niti ena obljuba. Pa to niti ni pomembno.

Obiskoval ju je; Riva je sedela v stajici in lizala igrače ali pa se je plazila po tleh.

– Glej, takole piše: " Krik je zadel krivične in naslednje jutro so ležali v svojih hišah, kakor da ne bi nikoli živeli v njih."

– Ah, njega ne bo zadelo nikoli! je planila Rivina mama, ko je beseda nanesa na očeta, *pa ga je zadelo, požrlo ga je, počasi, dolgo potem, pozneje, očeta, da je nekoč obležal na robu nasada fig, ležal je v suhi travi in je Riva stala ob zidu in je rezala liste, in oče se je bebavo smehljajal in si šaril po mednožju, vanj je strmelo bistro sonce, morje je plivkalo, neprizadeto, Riva se je vrtela v krogu, ob zidu, na zidu vitice, ki niso popuščale, moški v modrem kombinezonu, emigrant, ki se je vrnil, pripovedoval ji je zgodbe iz Melbourn, o plačah in o delavcih, ki se usipajo, usipajo, listi sočni, oče razkrojen v nepopustljivi svetlobi, oče;*

ki se je prijazno smehljajal z naslednje razglednice, ki sta jo izvlekli

iz nabiralnika čez dva dni; Riva je stala pod nabiralnikom v širokih hlačah z naramnicami in sesljala čokolado in mama je neučakanemu otroku brala kar na stopnicah;

• iz stanovanj je prenikal vonj po juhi, krompirju in čebuli, v kletkah so ščebetale ptice in ribe so plivkale po vodi v okroglih akvarijih, ki so bila kot izbuljena očesa;

Danes je za nami že polovico poti. Prispeli smo namreč v Šanghaj. Potovanje teče po programu. Včeraj smo praznovali s steklenico domačega žganja, danes pa imamo banket gostiteljev. Vreme je lepo. Lep pozdrav. Oči.

Vrata so se odprla in na prag je stopila gospa, ki je bila napisala simfonijo. Nasmehnila se je. Za hrbtom ji je štrlel prazen hodnik, pokrit z resasto preprogo. Kakor po navadi je nosila dekleško rožasto obleko, zoženo v pasu.

– Kako, Riva, ti piše očka?

– Da. Še enkrat toliko časa in vrnil se bo.

Pomislila je, *kako je, ko napišeš svoje in le še čakaš.*

Gospa je čakala ob radiu, privijala je gumbe in lovila postaje. Vanjo so čebljali neznani glasovi. Vrvelo je, piskalo. Zastala je pri zvokih godal in pri zvončkih, pljuskali so vanjo, gledala je predse, mladost ji je odtekala s telesa, pas se ji je debelil. Stala je na balkonu in kadila, za njo so se kakor lene živalice trkljale debelušne note z valčki. Dim se je sukljal v zrak, poletje je dihlo globoko, s kresnicami v soju. *Včasih se ji je zazdelo, da so nesrečni vsi atomi v zraku, ki ga diha.* A je ohranila nasmeh mladenke in hojo, za katero se je zdelo, da ve, kam se nagiba.

Srečevala je bila Rivinega očeta, hitečega, obešajočega se na njene trepalnice. Včasih je zaklopotal vanjo in leno je obrnila glavo nad ozkim vratom. Pa je bila prenežna, da bi jo lahko načela njegova krvoločna ihta. Vztrajala je pri svoji šibkosti in bila močna, tako.

– Tako? Pozdravljeni, se je nasmehnila Rivini mami, in ta ji je vrnila svoj umetelni nasmeh. Stopala je za Rivo.

Z razglednice je boljšal svetel dan z belkastim, razžarjenim nebom. A v daljavi črni dimniki in temne tovarne. Stolpi, ogrodja in žerjavi. In spredaj polje, z rumenimi kvadrati in vmesnimi trakovi luž. Riva se je zastrmela v rdeče zastavice, zataknjene v mejne črte. Posamezne, osamljene,

po dve skupaj. Po polju so se sukali mali kombajni. Na vsakem izmed njih je sedel mož v modrih hlačah z naramnicami, v beli srajci s kratkimi rokavi. Možem so na glavah počivali slamnati klobuki in njih stroji so mleli rastline. Vrvelo je od dela, od mehanizacije, od neslišnega utripanja tovarn v daljavi. Nad vsem pa je ležal bledikast zrak, ki je pokrival košare, skulpture in delavce.

Riva je ves popoldan držala razglednico v rokah. Z mamó sta sedeli na klopici pred blokom, mama v kratki obleki z lenim pogledom in z žensko revijo v naročju. Delavci na razglednici so kar naprej pobirali zrnje. Kolovratili so po njivi s svojimi stroji in Riva je strmela vanje. Prišla je Gospa s Koro, s starim, lenim, dolgouhim psom, in z mamó sta se zapletli v pogovor. Kora se je prestopala okrog gospodaričnih nog.

– Kora! Kora!

Pes se je prestavil, se plosko usedel. Riva je pomislila na svoj dežnik, ki ga ima zataknenega med drugimi v sivem vogalu veže, na njem je pes, povsem podoben Kori, z zašiljenim gobčkom. In dežnik je iz šumečega blaga, pisan, z rumenimi in rdečimi marogami in poševnim napisom. Odhlačala je po stopnicah, se zarinila v polmrak, ga zgrabila. Vrnila se je in sedla pod dežnik, na klopeco. Obračala ga je, pozibavala, Kora na njem je valovila.

– Kora, Kora ...

Pes je dobrodušno zrl vanjo. Njegova narava je bila zaprta v rjav kožuh, v štiri noge, v pritlikavost in slinasto sopenje.

– Nič več mladičev ne bo imela. Sterilizirali smo jo.

Tako se je Rivi zazdelo, da tudi Kora le še čaka, kot gospa, ki je napisala simfonijo in se ji prijazno smehlja, da vsi čakajo;

medtem ko sveti sonce in žubore vode, ki ližejo oglate kamne. In mački čakajo na miši na ravnica, usločeni. Brezkrajno. A ljudje opletajo z udi, predstavljajo predmete, vse skupaj je eno samo kroženje okoli mrtvih stvari, ki imajo obraze in čepijo na policah, v vitrinah. Trebušaste vaze, ogrlice, pecljasti kozarci.